

ШКОЛСКИ ЛИСТ

Брой 16. У Сомбору 30. Септембра 1869. Год. XI.

ПРЕДЛОГ

од поправака и додатака у закон

О ОСНОВНИМ ШКОЛАМА

што је спремљен био за одборске седнице народног сабора у Јуну 1869.

I. О дужности учења. Родитељи и њихови заступници дужни су свако своје дете и то под јавним надзором да уче оним наукама, што су прописане за основну школу, било да их прихватно томе уче, или да их јавно у народну основну школу шаљу, и то од почетка 7-е па до краја 12-е односно 11-те ил 10-те године.

II. О дужности издржавања основних школа. Свака општина дужна је чим има 50 за школу дорасле деце, да држи за њих школу и учитеља а на преко 100 до 200 деце, да узме још једног учитеља, ил помоћника, и тако даље; на свако сто деце више, по једног више учитеља, ил помоћника, и толико школских соба и учитељских станова.

Места са мање од 50 за школу дорасле деце ако не могу сама за себе дужна су да држе школу у заједници са најближима; па ако су преко по сата раздалеко, оно са наређењем за децу код школе од нужде ноћиштем и храном; другче свако са намештеном у својој средини за школу собом, а заједнице погођеним учитељем, да у овом случају на изменце деци долази и њих учи најмање сваки други дан док се не узможе редовна школа да отвори.

Све трошкове за издржавање основних школа дужна је општина, ако већ на то одређена фонда нема, или у колико не би тај измагао, да подмирује сама, и да изда о том писмено

уверење (фасију) а сиромашке општине, које не би могле то да подпуно издрже, добиваће према извиђеној потреби помоћ од народних фондова, а нешто и од државе (бар $\frac{1}{6}$): (За ово петицију.)

III. О школским зградама, намештајима и учевној опреми. Свака општина дужна је да има за своје школе по (од школске управе) прописаном плану дигнуте или поправљене зграде, са свима нужним намештајима и учевном опремом, и дужна је то у добром стању да издржава, а за попуњивање учевне опреме под којим се разуме и библиотека, има за сваку просту основну школу своју да даје најмање 20 фр. а за главну 50 фр. на годину.

IV. О издржавању учитеља. Засад и док се не узможе плаћати боље, најмања је редовна плата учитељу у вароши $1\frac{1}{2}$ фр. у варошици $1\frac{1}{4}$ фр. у селу I-е класе 1 фр. а селу II-е класе 80 нов. на дан, дотичним учитељкама за $\frac{1}{2}$ мање, а помоћницима у варошима 80 нов. у варошицама 70 нов. у селима I-е 60 нов. а селима II-е кл. 50 нов. на дан, — урачунавши у то депутате и земље где их има осим пристојна по пропису удешена стана и за тај одређена огрева или у иметих са одобрењем школске управе наређене накнаде; али ако би где плате већ сад веће од ових биле, не смеду се смањити, а где су мање имају се одма поболшати.

За поменути редовну плату дужни су дотични да уче у школи од три разреда 60 деце, у школи од два разреда 80 деце, у школи од једног разреда 100 деце, а штогод је више деце да се дода и плате, и то за свако дете најмање 1 нов. на дан.

Учитељи су дужни да држе за сад у цркви десну певницу, ако нема та ово друге наредбе у месту, али за ово да им се дода и плате, и то у вароши најмање 60 фр. у варошици 50 фр. у селу I-е класе 40 фр. а у селу II-е кл. 30 фр. на годину, а за сваку пратњу најмање 60 нов. а за парастос 40 нов. док се не узможе ова служба другче наредити; а ако би прилози ови гдегод већ сад већи били, несмеду се смањити.

Сваких пет година, изузевши године помоћничке (VII) има се одсад и то из главног школског фонда давати сваком сталном учитељу повишица на редовну плату, и то у варошима почевши са 6% у варошица 7%, у селима са 8% на силазећи сваким роком са 1% на ниже.

За обезбеђење учитеља и њихових удовица и сирота има

се одмах начинити фонд (у који има да уђу сви на то име већ начињени фондови (Пештански Бело-Црквански и Папчевачки) и да улажу осим учитеља још и све општине осим интеркалара учитељских најмање 3% од трошка на школу, које већ сад не улажу више од тога, а додаваће и држава осим припадајућег дела од заветине барона Сине још и на пензију сваког пензионисаног учитеља најмање 60 фр. за учитељку 50 фр. за удовицу 40 фр. а за сироте по 20 фр. на годину, и то учитељима и учитељкама до смрти, удовицама док се не удаду, а сиротама до пуне 18-е год. (ово у петицију) из којег ће фонда добивати сви учитељи и учитељке после 30 год. службе урачунавши у то и године помоћничке, редовну мировину, која ће донде, док не узможе фонд давати пуну редовну плату износити највећи можан део, а за службу од мање него 30 година део нормалом одређен, које ће нормале као и нормале за обезбеђење учитељских удовица и сирота школска управа у договору са учитељима имати одмах да начини, односно да поправи.

V. О издавању плате. Плата иде учитељу од оног дана кад прими службу, и то из местне школске касе; а у местима, где је досад примана из касе комунске, има одсад да је комуна предаје у дотичну школску касу (без штемпла) дотле, док тај терет комуне и према другим вероисповестима не престане, које важи и за принос комуне на школске зграде и учитељске станове, где и у колико то постоји.

Плата у готовом новцу прима се месечно напред, а од депутата где их има прима се половина уз две трећине огрева на почетку I-ог а остало на почетку II-ог течаја, и то, у доброј врсти и по доброј мери; а земље имају се одмах одузети, и на место њих одсад давати накнада у депутату ил новцу прорачуњено по средњој пијачкој цени од последњих 10 година.

У случају да се неби пореза за ову плату уредно доносила, дужна је политичка власт на поднешену писмену тужбу да утера не само заостатак од не издате порезе и накнаду штете од 6%, него и казан од исто толико % у корист дотичног школског фонда.

VI. О способству учитеља. У српској основној школи може само онај бити учитељ, ко је српску учитељску школу у Сомбору редовно свршио, и онде пред испитном комисијом положио јавно учитељски испит са добрим успехом; ал може би-

ти и онај, ко и без редовно свршене учитељске школе поменути испит добро положи; али, ко пет година после тог испита остане без учитељске службе, обвезан је по ново и то само практични учитељски испит пред истом комисијом да положи.

Може и женска бити учитељ, и то не само у свима разредима женске, него и у најмлађем разреду мушке школе, кад по одпусту школске управе положи пред испитном комисијом јавно и са добрим успехом испит за ту школу, и (док се и за ручне радове не одреди испитна комисија) поднесе, где узтреба доставерну сведочбу, да је вешта учити женску децу и прописаним ручним радовима.

У случају да неби тако способних лица било могу и друга мање способна узета бити, али само за помоћнике од нужде на $\frac{1}{2}$ помоћничке плате; а сви они, које овај закон затече у служби без прописатог способности, остају на својим местима под условом, да поменути испит положе, а док ово не учине, да се сматрају само као од нужде помоћници са платом затеченом, и то само за две године дана, а онда се сваљују на помоћнике од нужде.

VII. О избору, наименовању и намештењу учитеља. Чим се учитељско место упразни, дужан је местни одбор да одмах то окружној школској власти званично јави, ако и неби требао помоћи ради предавања у школи, а уједно да и одмах путем новина распише стечај најмање од шест недеља са точним назначењем свих прихода од тога учитељског места.

Избор, (односно кандидацију тројице у местима која примају помоћ за издржавање учитеља) свршује одбор у присуству окружног надзорника или његовог заменика на начин као и избор свештеника (II, § 57.) т. ј. искључивши неспособне бира или кандидује најбоље, или даје изјаву са важним основима ако ове обиђе.

Резултат избора односно кандидације износи надзорник уз прилог свих акта са својим исцрпљеним писменим мњењем дотичном консториском одеку ради наименовања, па шаље засад свршено наименовање, уз прилог свих акта главној школској управи на одобрење, и ако ова ништа против нема, или за 14 дана не јави, издаје консисторијс. одсек изабратоме декрет и уједно обзнањује то наименовање дотичној политичкој власти I-е инштанције.

Место се овако поступа и при избору и наименовању учитељака и помоћница, само има овде да се приложи и писмено

мине од дотичног одбора госпођа (XIX), а при наименовању помоћника нетреба одобрења од главне управе, него јој се само просто доставља до знања.

Наименованог дужна је општина да досели ил накнаду да даде, а он мора одмах на своју дужност, доћи чим се званично позове, или мора изјаву послати са важним узроцима, зашто не може доћи, другче губи помоћник право на тражење другог места за две године дана, а учитељ осим тога плаћа још и казан од најмање 20 фр. у дотични местни школски фонд.

Сваки је учитељ најпре привремено намештен и то новоименовати као помоћник са платом помоћника, на две године а прави учитељ на годину дана, па по том добива прави учитељ на основу писмене изјаве од општине, да је њим задовољна декрет засад од главне управе за сталног учитеља у том месту; а новоименовати има овим тога да положи практички испит о учитељској вештини, па да добије декрет за сталног учитеља другче остаје помоћник са платом помоћника.

(продужиће се.)

О ШКОЛСКОМ ЗАПТУ.

Школски запт састои се у одржаню доброг владаня дѣчег у школи, и ест од велике користи по напредовање њихово у наукама и по будући живот њихов у друштву човечесм. Школски запт распостире се на старанје о уредном долазеню у школу, о обдржаваню реда и тишине у школи и у привикаваню дѣце на пажљивост и приљжност.

Од уредног долазения у школу поглавито зависи сав напредак у ученю, ер гдѣ дѣца неуредно у школу долазе и често од школе изостају, тамо не може ни најболши учитељ у радњи својој успеха показати.

Найзгодније средство, коим учитељ може учинити, да му ученици радо и весело у школу долазе, ест благо поступање према дѣци и заузимање за њихов напредак. Даказана е истина, да дѣца најрадше долазе на оно мѣсто, гдѣ се с њима лѣпо поступа и гдѣ сваки дан што добро чују и науче, а напротив само одавде беже, гдѣ се на њи виче и гдѣ се еднако караю и туку. Родитеље своих ученика треба учитељ да почитуе, да их у свакој прилици любавно предусрета, да их

пита, за дѣчиє владаиѣ код куѣе, да се с родителѣма о шко-
ли, о дѣчиєм здравлю и нѣиховом моралном и умном напредо-
ваном разговара и да им доказує, како ученици веома много
губе, ако у школу точно не долазе. Гдѣ родители не би учи-
теля послушати хтѣли, тамоби требало да учитель свештеника
нѣиховог замоли, како би их он приликом исповести и у дру-
гим згодним приликама на дужност, да дѣцу у школу шалоу,
опоминяо. Само у случаю гдѣ ова блага средства не помажу,
пужно є да се обштинска и политична власт за уредно дола-
зенѣ дѣчиє у школу заузме, а то ће јој сада по смислу за-
кона у строго дужност снадати.

Ред школски састои се у томе, да у школи све на своє
време, све на своє мѣсту и све точно, подпуно и у колико є
могуѣе савршено бива. Уредност є од велике важности у жи-
воту, с тога се особито препоручує свакоме учитељу, да своє
ученике нѣојзи обвикне, ер є школа баш најзгодниє мѣсто за
тај посао. Тога ради строго има учитель пазити, да ученик на
одреѣеном мѣсту сѣди, да на време у школу долази, да без
пужде из школе не излази и да се нисдан неусуди преко ска-
мѣа скакати; далѣ има он наредити да свако дѣте своє халѣ-
не и ствари на одреѣеном мѣсту држи и да никакве излишне
ствари у школу не доноси. Учитель не смѣ допустити, да уче-
ници школско време по својој ђуди проводе и настојвати мо-
ра, да они сваки посао, кои им се зада, точно чисто и на вре-
ме ураде. Најболѣ ће учитель ученике на ред навикнути, ако
им сам он за образац уредности служити може; ако он про-
писани ред школски точно обдржава и строго захтѣва да се и
ученици од своє стране тога реда држе и све своє дужности
точно врше.

Мир или тишина у школи састои се у том, да ученици
сваки своим послом забавляјући се не праве лупу и вику, ни-
ти шапѣу, него да само онај одговара кои є прозван. Гдѣ учени-
ци без реда у глас одговараю и гдѣ се за време школских
часова или изван нѣих разговараю и гдѣ се врева чує, ту напред-
ка бити неможе. У школама са више одѣленя и са врло много
ученика нѣе могуѣе одржати онаку подпуноу тишину, као у
оним школама, гдѣ є број ученика мален и гдѣ сви у едно
одѣленѣ спадаю.

За одржати тишину у школи препоручує се учитељу ово:

1. Нек не починѣ ни єдан посао пре док се сва дѣца не
умире и не утишаю, а то на єдну реч нѣегову мора бити.

2. Нек не оставя никое одѣленѣ дѣце и никое дѣте, ни на еден часак без посла и занимањя.

3. Нека учитель умереним гласом говори и нека се чува од виканя, удараня руком по столу или ногом по патосу, ер искусство паказуе, да е само онај учитель кадар ученике у миру одржати, кои се сам од сваке вике и луце пред њима чува.

4. Навикнути валя дѣцу да обичне школске послове, као што су: отварањ и затварањ књига, изношенѣ прописа, излазењ из школе, спреманѣ својих ствари пред излазком из школе и т. д. по такту и на дани знак од еданут свршую.

5. Строго забранити валя свако дошантаванѣ и упаданѣ у реч оное, кои говори, и сваки разговор о другима стварма за време школе. Ако би се у школи ма на којој страни међу дѣцом немир появио, учитель ће одма на ту страну оштро погледати, за њѣко време поћутати и несташнога озбиљно поимену прозвати, пак ће тим начином у врло многим случајима немир престати и предаванѣ ће се без сваке препоне одма продужити моћи.

6. При свем том, што е тишина у школи нужна, не смѣ учитель испред очию нигда изгубити, да е по дѣчије здравлѣ врло добро и пробитачно, ако суд она у школи свагда окретна, оживотна, весела и добро расположена; с тога неће валян учитель захтѣвати, да му ученици као уковани сѣде, нити ће их приморавати, да по два три часа едно за другим уче, него ће их, чим види да су се духом уморили, позвати да на час умни посао оставе, да устану, да се окрену, да лака гимнастична вештбаниа чине или да коју веселу пѣсмицу одпеваю.

Напоследку строго ће имати учитель пазити, да на одређено време он сам у школу долази и да дѣцу дуже од одређеног времена у школи не задржава. Но овдѣ примѣтити имамо да се нипошто у школи трнити не може, да ученици на свршетку предаваня немир и лупу праве, као да би с тим учителя приморали да их кући пусти.

Пажљивост се дечия познае по живом погледу ока, по живом изгледу лица и по запетом држаню цѣлог тѣла. Пажљивост е душа сваког учениа. Ко не пази, тай ништ не може научити. Ваљало би да родители јошт малу своју дѣцу на пажљивост навикаваю, али кад се то редко гдѣ чини, то у прву дужност народне школе спада настоявати, да се ученици од разсејности чуваю и уче пазити. Зарад тога има учитель сва-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ку науку дѣци наочигледно показивати и омилити; у почетку
 ваљда дати, да дѣца само пазе на оне предмете, што се видити
 могу; малой дѣци само по едан предмет ваља показати, да на
 њѣга пазе, а не износити им више предмета, не смѣ се дуго
 остати, код едног и истог предмета. него наизменце ваља свака
 по сата или сваке четврти сата предмете меняти. Испред очию
 дечијих ваља удалити све оно, што разсејаност проузрокуе и
 пажњу њихову на страну одводи. Напоследку непажљиве
 ученике треба свагда на оку имати и питања своя тако уде-
 шавати, да сваки ученик очекивати мора да ће прозван бити,
 да на питањѣ то одговори. С тога се препоручуе да учитель
 свој школи питања задае, па онда тек да прозове дѣте едно
 кое ће одговорити на задато већ питањѣ.

Прилѣжност е таково својство ученика, до коме се овај
 постоянно труди, да задатак свој што болѣ и што пре изради.
 Прилѣжност е противна небрежливости и ленњости. Како зарад
 напредованя у наукама, тако и рад будућег живота дечијег
 нужно е да се прилѣжност у школи од сваког ученика изискуе,
 да се прилѣжни ученици ако ће и слабијег дара бити и ако
 им посао баш и није добро за руком испао, ипак похваљуе;
 да се међу ученицима племенито надтицањѣ побуђуе, кои
 ће од њих што најболѣ научити или најлѣпше написати. Ле-
 њност никако се не смѣ код ученика трпити, и гдѣ савѣти, опо-
 мене, пооштраваня и побуђиваня не помажу, тамо се мора упо-
 требити укор, осрамоћенѣ па и сама строжија казан за одвик-
 нути дѣцу од ленњости, која е по будућност њихову веома
 убитачна.

О п е в а њ у.

(настављено.)

IV.

Струјејој навали духа времена нико на пут стати немо-
 же. Она све пред собом руши, она све пред собом обара. И
 ја велим нека је, нека руши оно, што је престарило, што тру-
 не и са трулежном покварености квари ваздух од којег живи-
 мо, нека пере блато сујеверја и заблуда, али ако носи са со-
 бом и здраве гране, које родом уродити могу, ако носи са
 собом и нежне цветиће, што нас са миомиром задахњују, —

ех онда јој морамо мало и одпора тражити, јер ћемо на тај начин остати сасвим наги, — и напоследак ћемо се сами себе стидети морати.

Дух времена иде мало по мало а нашем народном певању о глави, он му је већ у велико сломио крила, и већ се дигао да га сасвим угуши.

Да је певање само једна непотребна навада, један сујетан и празан обичај, требало би његово опадање са ћутањем прећи. Али ми смо сви уверени, да је певање један врло знатан важан, и нуждан чиниоц нашег живота, у њему управо огледа се значај душе човекове.

Зној облија лице човечије, мука га обузима докле оно што му је за живот нужно заради, и кад би непрестано само затим тежио, и с тим се занимао шта ће јести и шта пити, кад неби кадгод мало од свега тог и одануо, мало се одморио, у слатко уживањ задовољавајућих машта се задао, почему би онда човек од других животиња бољи био. Уморен од посла човек кад седне, па се у слатке мисли зада, заборавља на све, чувства му се узбуде, срце му задркће, и онда је човек на добро најсклонитији. У том положају, шта слађе човеку падне него песма, која му из срца сама излети, у том положају човек пева, онда је срећан, као да га само небо грли.

Кад жалост, тај суморни облак, човека потресе, кад већ клоне и изгуби се у њој, шта друго му срце рањено извиди, но опет песма тиха о ублажавајућој нади, — тој божанственој роси, која га у том несретном стању подиже и вида. — И онда када срце благодарна чувства обузму, кад човек потрешен милошћу божанственом клоне на колена да му захвали на дарови с који га он обилато обасипа, како другчије но у песми благодарна чувства своја пред њим да излије. Потрешена душа, и захвалношћу зането срце старог псалмопевца ускличе: „Пою Богу моему дондеже всмь.“ И заиста само сретан пева, јер он назавиди срећи другог, он је сам са собом задовољан.

Сретан пева . . . па на тај начин рећи ће ми когод, оног зар, који не пева, срећа не грли? или за што певање опада, зар несрећа светом влада? Ћутке прелазим то питање, само толико велим, да где страсти мах отиу, ту праве среће нема, ту се роје у памети жеља иза жеље, све за себе све за страсти своје. Ту онда ни осећања за оно што је лепо и узвишено више бити неможе, и у том случају и певање је понижено,

јер страстима гове, њима служи, и отуда се поквари и оно. Е тако је данас певање у Србина.

Хоћемоли дакле допустити да пропадне, хоћемоли мирно гледати да га дух времена сасвим угуши? Ја мислим никако не, дужност нам је да стацимо на пут томе.

Али како?

Оснивајмо друштва певања, где ће се вештина певања подизати, где ће се народне и друге припознате вештачке песме одабирати, и тек одабране и по садржају и по мелодији својој изврсне песме певати.

Ми истина имамо певачких дружина, али оне се врло слабо са певањем старих наших народних песама занимају, оне истина шире вештачко певање али то бива само између њих, но главнија дужност њихова била би по моме мишљењу та, да упознају народ са својим старим, заиста изврским песма, и да се вештачки певајући народу омиле, те на тај начин искорени бљутаво и скаречно певање код нашег простог народа.

Други задатак тим дружинама био би, да прибирају наше боље грађанске песме, које су по садржају и по мелодији изврсне, и са њима тако исто чине. Где текст није чист, ваља се постарати, да до бољег дођемо. Једном речи те дружине ваљало би да се лате кукољ из чистог жита да истребе.

Покрај тог да се вежбају у правој вештини певања, јер правом раду у многоме је врло шкољив дилетантизам.

На тај начин могло би се само наше народно певање спасти, но не само спасти но и подићи.

У том погледу могла би, када би хтела наша омладина највише делати, јер она и онако већ по свуда оснива певачке дружине, а сама по себи већ је то начело узела, да спасава оно што се спасти може, да подиже оно што се подићи може!

V.

Са овим што сам досада рекао, немогу да завршим редке ове, а да, особито у листу овом, не бацим поглед и на школу, јер и она беше узрок што је певање досад код нас опадало.

Прости механизам, који је пре свуда, и непонега још и сада у нашим српским школама владао, мучио је врло памет дечице српке, управо рећи, он ју је заглуњивао, убијао у њима сваку клицу живости и пријателности, те тако загушивао је у многоме и осећање спрам лепоте.

Ако је живот човечији пун појезије, то у колико је већма појетичан живот у детета, које и са цветом хоће да разго-

вара, с тога би сасвим излишно било више о том писати. А да деца певање радо имају, и то нам је свима познато, та дете чим се роди, с песмом се успављује, и благо оном детету које са песмом и до узраста свог дође. Али јесули све песме за децу, и имамоли ми песама, које би без зазора деци певати дати могли? Метнимо руку нас рце, и рецимо немамо, јер што човек без зазора певати може, то се неможе дати да и дете без зазора пева. Докле човек напредује у свачем, докле се он све више и више пење, докле дете остаје увек на оном степену, на коме је још у првобитна времена било. Дете остаје дете. Многи српски родољуби, пењу се на високо, а заборављају, да им најпре своју малену Српчад са духовном пићом збринути ваља, јер ако шчим, то са дечијом литературом врло зло стојимо. Наша мала деца српска, која су жељна да и што ново и за себе полезно читају, не могу се са тим задовољити. У ово новије доба тек добисмо неколико књижица за њих спсаних, и то су по највише преводи. Ако су у своме расположењу и шта запевати рада, не могу се опет ни са тим забавити, јер за њих тако рећи песама, које се певају и немамо; тако певају често оне покварене и неваљале песме што их по по улицама од пијаних људи слушају, и на тај начин ружне појмове у души својој стварају.

Томе дакле школа треба да на пут стане. Али како? У школским књигама ваљало би да се нађе по која песма за певање удешена. Но у дасадашњим књигама тог није било. Једна песмица у буквару: „Благо нама тицама“ могла би онако као што се пева да и даље остане, а у другим читанкама што год песама има да се певају, — према их је врло мало, могу се само за нужду певати, јер су понајвише таквог садржаја, који мало вреди.

Ми учитељи ваља дакле да тражимо у новијој нашој литератури песмице које би за децу удесне биле и да им глас нађемо; само штог лас оних песама, које деца певају, ваља да буде прост, без многих варијација, или да песме, које се већ у народу певају, преиначимо тако, како би их и деца певати могла.

Ја сам покушао ево да две познате песме, које се у народу певају, но које по свом садржају никако целе за певање деци препоручити неможемо, преиначим. Песме су то одличног песника српског Др. Јована Суботића, и ја са тим никако ни сам био у намери да што на њима поправам, та мисао је

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

далеко од мене била, ја сам имао пред очима ону изреку: дете је дете, а за децу свашта није, кад сам их преиначио.

Ево их дакле:

С р п к и њ а.

1.

Ја сам млада Српкиња
Милком ме зову,
Имам другу Српкињу
Зорку кумову.
Имам брата Војина,
Српског сина Србина,
Леподичног Србина
Правог Србина.

2.

Отац ми је дарово
Српски понос мој,
А мати ми поклони
Љубав за род свој,
Српкиња ћу остати
Догод будем дисати
Права, дична Српкиња
Славна Српкиња,

3.

Ко Српкиња молићу
Срећу роду мом,
А за Српством дисаћу
Жељом некреном.

Моје сестре премиле,
Увек се поносице,
Као праве српкиње,
Славне Српкиње!

Друга је песма ова:

С р б и н.

1.

Ја сам Србин; српски син,
Веран роду свом,
Што је српско то љубим,
Душом искреном.
И тог ћу се држати
Догод будем дисати,
Нека чује душманин!
Ја сам српски син!

2.

Од оца ми остала
Лепа дара три,
Име Србин мач и крв
Што 'м у срцу ври.
Од матере свети дар,
Српски језик и олтар,
Има сваки српски син,
Прави српски син.

3.

Од дедова спомен леп
Осто ми је још.
Силян Душан и Лазар
Марко и Милош.

Да се на њих угледим,
Па да живот не штедим,
За спас србског рода свог,
Рода миленог.

Те две саопштавам сада, надам се да ћу и више временом саопштити.

Оволико имао сам да рекнем о певању код нас Срба, како би се могло опет подићи.

У Сомбору 8. Аугуста 1869.

П. Деспотовић.

Дописи.

У СОМБОРУ. Наша варош, удалѣна од Дунава два и по сата, врло е велику тегобу имала што се тиче саобраштаја са осталим свѣтом особито у зимње доба. Томе е злу доскочено. Желѣзничка пруга од Сегедина до Сомбора, на којој се од зимус врло живо радило, готова е прешест недеља и 30. Септембра по нашем предана е јавном употреблену. Ову по Сомборце радосту вѣст саобщтавамо читатељима Школскога Листа, од којих су многи иѣколике године свое младости у овом мѣсту на науци провели, па ће јачно и њима мило бити кад чују за овај напредак наше вароши. Колодвор се налази са сѣверне стране вароши између Байског и Немешмилићког пута, а одатле продужуе се пруга преко канала к Ердуту, гдѣ ће прелазити у Славонию и продужити се преко Осѣка к Рѣци.

У НОВОМ СЛАНКАМЕНУ 15. Септ. 1869. Овдашњи грађани Господар Прока Натошевић, оставио је овдашњој Српској школи 300 фр. а. вр. исто тако и покојни Ракић трговац оставио је 50 фр. а. вр.

Учитељски збор ове сатније држан је 11. Септ. у ком је предлагано ово : 1. Да се при уписивању школске деце точан попис води. (прима се.) 2. Да се школски трећи тас у цркви носи, који би се имао за сиромашне приправнике употребити. (прима се.) 3. Да се вечерње школе заведу. (прима се.) 4. За мировину учитељску да се неколико јутара од општинског пашњака одцепи, јер у Сланкамену 100 јутара оцепљеног већ имаде на зидање српске школе, овај дакле на ту цјел по времену да се употреби. (прими се.) 5. Да се од сваког погребца кад старија деца иду 50 нов. у школску месну закладу придода. (прима се.) 6. Да се призивање Св. Духа Св. Савска свечаност и благодарење на крају шк. године држи (усвојава се срдачно.) 7. Да се високи пркв. шк. сабор идући умоли, да Г. Натошевићу управу главну сврху наши народни школа повери. (прима се.) 8. Да се бољи обзир па недељне школе узме, него до сада. (прима се.) 9. Да се одреди који ће учитељи на идућем збору који предмет усмено и писмено предавати. (прима се.) 10. У време зборова, да се учитељима бесплатан подвоз даде. (прима се.)

У Митровици главни збор учитељски закључио је да се у појединим сатнијама месечни зборови држе.

М. Б.

Школске вѣсти.

ПРЕДЛОГ О ОСНОВНИМ ШКОЛАМА. У овом броју почесмо јавности предавати предлог о основним школама, кога е гд. Др. Натошевић у Јунио ове године спремно био да поднесе школском одбору летошњег народног сабора. Предлог се овај за то јавности предае, да га проуче браћа учитељи и учитељски зборови а и други родолюби наши, па да о иѣму миѣние свое путем овога или других листова што пре јавности предаду, и да сви ваљани срби могу строго пратити саборску дебату о школама, кад ова на дневни ред дође, и осведочити се кои су посланици пријатељи школе и народне просвете, а кои нису. Наше е тврдо уверењѣ: ко е за народ тај е и за учитељ, а ко е против учитеља тај е и против среће и напретка народнога.

ШКОЛСКИ САВЋТ. По смислу закона од 1868. године установљени школски савѣт за жупанију Бачку држао је прву своју конститутивну скупштину у великој жупаниској дворани у Сомбору 24 Септембра. Скупштину је отворио школски надзорник и кр. савѣтник Госп. Милош Димитријевић с подужом вешто и краснорѣчиво изведеном бесѣдом, у којој изложише врлине наставног закона изјавио је међу осталим, да закон тај не иде — као што неки мисле — на упрошашћење постоећих вѣроисповѣдних школа, него баш на то, да ове свуда ваљано устройство добију, како би узвишеном задатку свом у сваком погледу достојно одговарати и народну просвѣту у отачачбини нашој распростирати могле, што он особито доказиваше са другом точком § 25. горњег закона, у коме се вѣроисповѣдним школама и издржаванје из комуналног имана по праведној суразмѣри обезбеђује.

Исто тако краснорѣчиво доказиваше Гд. кр. савѣтник да је неоснована брига оних, који мисле да закон настави од 1868. године смѣра на помађариванје других народности, јер — вели — баш то је први закон у Угарској, који изрично изјављује, да се свако дѣте на свом материјм взику — у колико се њезик тај у мѣсту употребљен — учити и изображавати има, а мађарски њезик није обвезан предмет учења по учењике основних него само висших народних школа.

Пошто се далје Гд. предсѣдник изјасни да се по смислу закона дѣлање овог савѣта распростире само на комуналне школе, какви сада у Бачкој у колико је њему познато јошт нема, и пошто представи скупштини школског поднадзорника Г. Фердинанда Месароша, прочитају се имена свију чланова школског савѣта, и раздаду се свима присутним члановима штампана упутства, на кое ови по смислу § 3. истога упутства заклетву положе да ће оне дужности кое им законски 38. Чланак од године 1868 и овај савѣт повѣрио буде вѣрно, точно и савѣстно вршити.

Ово је најглавније са прве скупштине, одсад ће свака три мѣсеца, у исто време кад и редовне жупаниске скупштине, школски овај савѣт сѣднице своје држати.

Између чланова овог школског савѣта од стране жупаније изабрано је 20 римских католика, 4 православна Србина (прота Бранковић, пенз. поджупан Атанацковић др. Петар Стојковић и адвокат Светозар Вујић); 3 протестанта, 2 реформата и 1. еврей, Варош Суботица изабрала је од своје стране четири члана; Сомбор два, великог судца Мих. Коцкара, и у редника овога Листа; Новисад такође двојицу, секретара Матице Србске г. Ант. Хаџића и адвоката Имру Баллу. Свака од овдѣ постоећих вѣроисповѣди изабрала је такође по једног члана, између коих наша Бачка консисторија приправничког катихету и наместника Тд. Димитрија Поповића.

СРБСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ (настављено.) Средоточна основна школа за женску дѣцу састоји се из два разреда, а сваки разред из два одељена, која одговарају разредима главне школе. У првом разреду је учитељица госпођа Софија Јорговића, а у другом је учитељ г. Петар Деспотовић. Ученица у овој школи било је 100, од коих у првом разреду 72, а у другоме 28.

Учили су се ови предмети :
У првом одељену : Основи Науке Хришћанске с прописаним молитвама ; наука гледанја мишленја и говора ; писање и читанје србско ; познаванје и считаванје славенских писмена. Рачун на памет и на табли од 1—20.

У другом одеделеню : наука вѣре с разумевањм свию молитава што се на изуѣт уче и тропара што се у овом разреду пою ; библичне повѣсти особито новог завѣта ; механично и разумљиво читањ из прве езикословне читанке : писанѣ диктандо ; вѣштбанѣ у механичном славенском читаню из Часловца ; познаванѣ и писанѣ латинице и считаванѣ с латинским писменима. Рачун на памет и на табли у сва четири вида и у бровном простору до 100, а написиванѣ бровва и већих од стотине. Осим тога оба одеделена заедно учише науку гледаня мишленя и говора, привено поянѣ, народне пѣсме и пѣванѣ србско.

У трећем одеделеню предавани су ови предмети : Библичне Повѣсти Старог и Новог Завѣта, и средњи катихизис. Разумљиво читањ из II Читанке и Часловца ; србско писанѣ по казиваю ; нѣмачко читањ и писанѣ ; рачун с цѣлим броввима на памет и на табли у сва четири вида. Четврто оделенѣ учило е науку вѣре заедно са трећим и осим тога тумаченѣ Евангелия и приповеданѣ жития светих ; из читанке за четврти разред вѣштбаху се ученице овог одеделеня у разумљивом и лѣпом читаню, и учише се стварним знањима из обштег земљописа, и природословля, а осим тога училе су земљопис краљвине Угарске и сдруженых земля ; црте из србске повѣстнице са животописима знатних жена ; читањ славенско из псалтира с разумевањм ; немачко читањ ; србско и немачко писанѣ по казиваю ; рачун с цѣлим броввима и с разбитцима и двоставнички рачун. Заедно оба одеделеня ова учила су црквено поянѣ, народне пѣсме и србско пѣванѣ. — Полгодишњи испити у овој школи држани су 28. Фебруара и 17. Јуния.

У женским ручним пословима обучава дѣвойчице госпођа учителька. Различити послови, као плетенѣ мреженѣ и сашивене кошулѣ и халыне, изложени су били о испиту, и у њима е по свѣдочби присутних госпођа добар успѣх учинѣн. (свршише се.)

ГИМНАЗИЈА у СОМБОРУ. Представништво сл. кр. града Сомбора заключило е свою нижу реалку у комуналну малу гимназию претворити. Овај закључак е в. у. министарство просвѣте већ одобрило. Међутим реалка е затворена а предаваня у првом гимназиском разреду започехе се, како чуемо, најдалѣ до мѣсец дана. — Обштини е остављено на вољу да жрече кои ће бити език предаваня у овој гимназији, коя ће у свему тако удешена бити, да из њѣ ученици како у велику гимназию, тако и у висшу реалку прелазити могу.

ИЗБОР УЧИТЕЛЯ. По гласу добивелог брзьява избор учителя србских у Панчеву држан е у Суботу 19. Септембра. Изабрани су за учителя Г.Г. Тома Мирча, Владислав Коњовић и Сима Поповић, а за учителя четвртог разреда главне школе изабран е Г. Стеван Стоишић. На овом ваљном избору врстним Панчевцима с радошћу честитамо и надамо се, да ће нови учители довѣренѣ честите обштинѣ у пуној мѣри оправдати.

ПОКЛОНИ НА ФОНД ШК. ЛИСТА. Преч. Госп. Урош Милутиновић прота Митровачки, кои сваке годинѣ Фонд Школскога Листа приложима своима подпомаже, изволио е и ове годинѣ на исти фонд два фонтна а. вр. поклонити.

ДОБРОБОЛНИ ПРИЛОЗИ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА ОД ЧИТАТЕЛЯ КНИГЕ СРПСКА ЦРКВА. У броју 9. забилѣжена сума

износи 49 фл. 49 кр. Ових дана послао нам е г. Др. Миланковић из Земуну прилоге, које су приложили : Г. Г. Петар Јовановић мајор, Мата Ивић адвокат, Живко Василџић, Ђорђе Илкић и Др. Маланковић, сваки е приложио по едну форинту, то чини пет форинти а-вр. Како е пак уредништво за неплаћено писмо с новцима морало 20 новчића поштарине платити, то се у приманѣ ставља 4 фр. 80. кр. Придодавши ову суму горњој, износи цѣло досадашнѣ приманѣ 54 фр. 29 кр.

УПРАЗНЉНА УЧИТЕЛСКА МЈСТА. У Срб. Крстуру упразнѣна су 2 учитељска мјста. Плата е поединце 500 фр. слободан стан и $1\frac{1}{2}$ л. землѣ. Проситељи имаю до 10. Окт. по новом молбе своје црквеном одбору у Срб. Крстуру (пошта : Szöreg, Gyala,) поднети.

БИБЛИЧНЕ ПОВЈСТИ НОВОГА ЗАВЈТА у библичним рѣчма од Н. Ђ. Вукићевића. Од ове књиге, која се у многим школама употребљуе, изишло е ових дана треће издањ у Сомбору штампано код А. Вагнера. Издавател е цѣло издањ ово предао сомборском књижару С. Шену. Ко год дакле ових библичних повјсти имати жели нека се обрати на истога књижара под атресом : Samuel Schön Buchhändler in Zombor. Цена е 30 нов., а књижар дае онима кои више комада узму 20% рабата. Књиге ће се само per Nachname или за готов новац давати.

МАЛАЯ КАТАВАСИЈА Димитријем Поповићем, приправничким катихетом устројена и за потребу дечице школске удешена, може се добити у Сомбору код издаваоца по 35 нов. а. вр. Дојакошњу у тој струци оскудицу нашу ова је књига, 1868. год. у Сомбору штампана, која 8 пуних табака осмине износи, у свему попунила. Осим литургије васкрсне и свију празника Христових у њој су све катавасије празничне и богоричне, као и све духовне песме са свим исправљене и за појање удешене онако као што се то и у великој катавасији 1867. год. у Сомбору штампаној налази; а то обоје по свима дојакошњим ове струке књигама оскудева. На 10 ових предплаћених књига даје се једна бадава, а на 50 књига уступа се 20%.

ОБЈАВА ШКОЛСКА. Од управе србске учитељске школе Сомборске овим се објављуе, да ће по смислу в. кр. решкрипта од 19. Авг. 1868. одада педагогиски тецај три године трајати. Школска 1869. година починѣ се 1. Окт. о. г. по нашем. Сваки, кои у ту школу ступити жели, мора се најдалѣ до 4. Окт. код Управе пријавити и поднети. 1.) Крштено писмо за доказ да е 16. год. живота навршио; 2.) сведочбу најманѣ од IV. гимназиског или III. реалног разреда; 3.) сведочбу лекарску о станю здравља, особито о здрављу грудних органа и правилном саставу тѣлесном, и 4.) сведочбу обштинске власти о добром моралном и политичном владаню. Осим тога има сваки положити прописани испит за приманѣ. У Сомбору, 24. сент. 1860. Управа србске учитељске школе.

Да се издаванѣ Листа продужити и неиздани броеви што пре напишати могу, молимо све дужнике да нам се што скорје одуже.

Лист излази двапут месечно.

Цена е на целу год. три форинта, а на по год. 1. ф. 50 нов.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Андрије Вагнера